

Halverwege de jaren '90 vertrok dit bedrijf. Het parkeerterrein Haagweg kwam hier voor in de plaats. In het zuidelijke deel kwamen volkstuinen. Het meest zuidelijke deel, waar nu De Ruigte is, was weide die langzaam verwilderde. Het middelste deel van het gebied werd uiteindelijk bestemd voor woningbouw. In 2016 is hier het nieuwe Leidse wijkje TeVreewijk opgeleverd, 64 woningen groot. Het zuidelijke deel, De Ruigte, werd bestemd als natuurgebied.

Een ecologisch bijzonder terrein

Al decennia lang is De Ruigte een ecologisch bijzonder terrein. Sommige delen van het terrein zijn lang ongerept gebleven, op andere delen bevonden zich tot voor enkele jaren volkstuintjes, een dierenweide en een hooilandje. De variatie aan planten- en diersoorten was er groot. Dat was mede te danken aan een grote afwisseling van biotopen: schrale spoorbermen, weiland, droge en natte ruigtes, grasvelden met bomen. En met name aan het *niet* beheren van het gebied.

Ook de waterlopen zijn gevarieerd: er zijn slootjes op polderniveau en er is 'open'

water (o.a. de Spoorhaven en de sloten aan de oostzijde van het spoor) dat in verbinding staat met de Rijn. Overigens stammen een aantal slootjes nog uit de Middeleeuwen!

In 1998 inventariseerde de Universiteit Leiden op het terrein maar liefst 300 verschillende plantensoorten, 15 vissoorten, 4 soorten

amfibieën, 110 vogelsoorten en 13 zoogdieren (egels, muizensoorten, wezels). Daaronder bevonden zich tientallen zeldzame soorten.

Ook is gebleken dat de natuurwaarden van het gebied van belang zijn voor de transitie van soorten van polderpark Cronesteyn naar de stad en andersom. Vogels gebruiken De Ruigte om te rusten en te foerageren. Ze verspreiden zich vandaar naar de Hortus en naar andere bomen en tuinen in de binnenstad. Tussen de duingebieden en Cronesteyn of het Groene Hart gelden De

Ruigte en de oude spoorweghaven voor vogels bovendien als een zogeheten 'stepping stone'. Dit groene gebied zorgt er dus voor dat je in het centrum van Leiden zomaar een uiltje of een ijsvogel kunt spotten.

Hoe wilden we De Ruigte ontwikkelen?

Toen er plannen werden gemaakt voor woningbouw op het terrein, is de Initiatiefgroep Haagwegterrein (een groep bewoners van de Rijn en Schiekade en het Haagwegkwartier) zich gaan inzetten voor het behoud en de versterking van deze waardevolle natuur middenin de stad. Tenminste in een deel van het gebied. Op hun verzoek heeft de gemeente het adviesbureau De Groene Ruimte uit Wageningen bij de projectplannen betrokken. Dit bureau heeft uitvoerig gerapporteerd over de wijze waarop de natuurwaarden van het Haagwegterrein te combineren zijn met nieuwbouw. Zo is er een zeer gedetailleerde Ecologische Onderlegger (1999) opgesteld als basis voor de projectontwikkeling, en een Aanzet Inrichtings- en Beheerplan (2005), dat het Beeldkwaliteitsplan van 2004 als uitgangspunt neemt voor de wijze waarop de groene delen van het plan ecologisch verantwoord kunnen worden ingericht.

De gemeente Leiden en de projectontwikkelaars hebben zich daarop herhaaldelijk mondeling en schriftelijk uitgesproken voor versterking van de natuurwaarden op het terrein. In december 2015 is er een ontwerp voor het gebied gemaakt. Toen is ook de naam De Ruigte voor het gebied gekozen. Hieronder zie je een schets van het gebied uit dit ontwerp. Het linkerdeel is bestemd voor mens en natuur, voor recreatie in de natuur. Het rechterdeel, een eiland, is bestemd puur voor de natuur. Dit ontoegankelijke rechterdeel is uiteindelijk als eiland ontworpen, zodat de natuur niet verstoord wordt door, bijvoorbeeld, honden en katten. Op het linkerdeel is een heuvel gemaakt. Hier is de overtollige grond die bij de bouw van TeVreewijk vrijkwam gebruikt. Hierdoor is een natuurlijke afscheiding tussen het recreatieve deel en het natuurlijke deel van De Ruigte ontstaan.

De Ruigte was al jaren in gebruik

Bewoners maakten al lang gebruik van de natuur. In het plukseizoen waren er volop bramen, pruimen, peren, appels, tamme kastanjes, hazelnoten, walnoten en zelfs wat bessen en kiwi's te vinden. Kinderen kropen en slopen door de braamstruiken en tussen de bomen en bouwden er hutten, op een gegeven

moment was er een heel huis met meerdere kamers en gangetjes daartussen, verscholen voor de buitenwacht. Verderop was er boven in een groepje bomen een boomhut. Als het te erg werd met de bramen, namen ze kniptangen mee en knipten ze hun eigen paden. Zo is de Groengroep ontstaan, die zich bij de herinrichting verantwoordelijk voelde voor het behoud van de natuurwaarden maar ook het ruige karakter van het gebied.

De ecologie op het terrein stond wel onder druk. De parkeernorm voor nieuwbouw is door de gemeenteraad opgehoogd naar 1,5 plaats per woning, waardoor er in het deelplan In de Hoven een deel van het groen geschrap is. De projectontwikkelaar deed concessies aan groene uitgangspunten omwille van de financiën. Het saneren van de grond, de bouwwerkzaamheden zelf, het uitgraven van de sloten en het storten van de grond die daar uit kwam, heeft de biotopen behoorlijk verstoord. Toch is het opmerkelijk hoe goed de natuur zich alweer herstelt. Voorjaar en zomer 2019 waren de grote bladsnijder en de bloemenweiden prachtig. Er bloeide daar voor het eerst de kartuizer anjer (rode lijst). Er is een, weliswaar dode, bunzing gevonden.

In de sloten zien we weer vissen zwemmen en de ijsvogel foerageert zelfs midden in het nieuw gebouwde TeVreewijk. Sinds twee jaar broedt de braamsluiper op het achterland. In de winter is de ruigte een rustplaats voor de watersnip en de waterral. De zijdebij en de wormkruidbij zijn gezien (zie de foto's).

Mede door de inspanningen van de Initiatiefgroep zijn met de komst van de bebouwing duurzame groene uitgangspunten opgenomen in de planontwikkeling. Zoals gezegd is er een groot ruigte-eiland gemaakt ten zuiden van de studentenflat, waar de bestaande natuur zich in alle rust verder kan ontwikkelen. Er zijn plannen om langs het spoor

een struinpad aan te leggen en er is een vogelkijkwand geplaatst, vanwaar wandelaars van dit groen kunnen genieten. Ook zijn op verschillende plaatsen in het gebied nieuwe waterpartijen verwezenlijkt. Langs vrijwel alle slootjes in het gebied zijn flauw aflopende oevers aangebracht. Die zijn belangrijk voor vogels, amfibieën, rietruigtes en andere, meer bijzondere waterplanten.

De initiatiefgroep won voor haar inspanningen een prijs, een standbeeld. Dit staat opgesteld naast de vijver aan de Blauwe Tramstraat.

Bewoners beheren het gebied zelf

De ambtenaren van de gemeente hebben vervolgens samen met de Groengroep het beheer van De Ruigte uitgewerkt. Partijen waren het erover eens, dat een hoge betrokkenheid van buurtbewoners ervoor zou kunnen zorgen dat het beheer op een ecologische wijze zou plaatsvinden. Al gewend om paden in de braamstruiken aan te brengen, heeft de Groengroep zich opgeworpen om zoveel als mogelijk is, aan de hand van een samen met de gemeente opgesteld beheerplan, zelf De Ruigte te onderhouden.

Beheren is nu de focus van de Groengroep. Ongeveer eens per twee maanden is er een werkdag. Dan komen zo'n 8 tot 15 mensen van de Rijn en Schiekade,

TeVreewijk, en het Haagwegkwartier, met spaden en snoeimessen, om vooralsnog de paden en de stappalen vrij te houden van braam en distels, de Japanse duizendknoop onder de duim te houden (af en toe helpt de gemeente met stoom) en de vruchtbomen toegankelijk te maken. Elke werkdag bespreken we in de lunchpauze (met thee en koffie van de bewoners aan de Boedapesterhof) ideeën en plannen voor het gebied: berenklaauwen laten staan of toch maar weghalen, haagwinde uit de lijsterbessen trekken, moeten we meer grond kaal halen voor de wilde bijen of eerst maar eens afwachten wat er gebeurt, hoe zorgen we dat kinderen door de kijkwand kunnen kijken – los van de bramen staat er ook een rietkraag achter, wanneer gaan we vruchtbomen snoeien, en laatst, er heeft zich nu een heel gezin – met kinderen – aangemeld voor de werkgroep, zullen we een gebiedje maken waar kinderen hun eigen onderhoud kunnen doen? Aardbeien planten?

Iedereen is welkom op de werkdagen. Om te komen meewerken aan en meedenken over de verdere ontwikkeling van de natuur in De Ruigte.

Wethouder opent De Ruigte

Op 11 juli 2018 is De Ruigte officieel geopend door wethouder Martine Leewis. Zij betuigde zich zeer enthousiast over een Ruigte waar kinderen direct met en in de natuur kunnen spelen, volwassenen kunnen plukken en waar de buurt probeert zoveel mogelijk zelf het beheer uit te voeren.

Janneke Hagenaar van Groen Cement liet er in een workshop zien hoe ook dreumesen al met

graspollen, takken en loepjes spelen in de natuur. Grotere kinderen klommen met touwen in de bomen, en gingen met buurtbewoner Peter Snelderwaard op safari (op zoek naar vogels, kikkers, plantjes, en een heuse

Amerikaanse zoetwaterkreeft... Uit onderzoek blijkt dat kinderen in een ongestructureerde omgeving, zoals buiten in de natuur, een hoger niveau van spel bereiken. Daarbij ontwikkelen ze verwondering over en respect voor de natuur.

Welkom in De Ruigte

Welkom dus in De Ruigte voor vogels, kikkers en vissen, voor plukkers en werkers, voor wandelaars en bomenklimmers en bloemenzoekers, ravotters en huttenbouwers, en voor voorzichtige struiners voor wie het gras nog bijna hoger is dan zichzelf...

